

Minister Rozwoju i Technologii

Krzysztof Hetman

Znak pisma: DIP-V.054.3.2023
Warszawa, 03 stycznia 2024 r.

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Dotyczy: Interpelacji nr 73 Posła na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Pana Adama Szłapki w sprawie realizacji zobowiązań międzynarodowych związanych z działalnością Polski w sektorze kosmicznym.

Szanowny Panie Marszałku,

na podstawie art. 193 ust. 1 i 2 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej¹ przedstawiam odpowiedzi na pytania Posła na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Pana Adama Szłapki zawarte w interpelacji nr 73 z dnia 11 grudnia 2023 r. w sprawie realizacji zobowiązań międzynarodowych związanych z działalnością Polski w sektorze kosmicznym.

Ad. 1) Jakie konkretne zobowiązania międzynarodowe Polska przyjęła w związku z przystąpieniem do międzynarodowych traktatów regulujących działalność w przestrzeni kosmicznej oraz innych umów międzynarodowych, i w jakim stopniu zostały one dotychczas zrealizowane?

Zasadniczymi umowami międzynarodowymi w rozumieniu Prawa traktatów² z zakresu działalności w przestrzeni kosmicznej, stroną których jest Rzeczpospolita Polska, są:

1.1. Układ o zasadach działalności państw w zakresie badania i użytkowania przestrzeni kosmicznej łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, sporządzony w Moskwie,

¹ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. w sprawie Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M. P. z 2022 r. poz. 1204).

² Konwencja wiedeńska o prawie traktatów, sporządzona w Wiedniu 23 maja 1969 r. (Dz. U. z 1990 r., Nr 74, poz. 439)

Londynie i Waszyngtonie dnia 27 stycznia 1967 r.³ (dalej: „Układ kosmiczny”), z którego, dla Rzeczypospolitej Polskiej, wynikają w szczególności następujące zobowiązania:

- 1) obowiązek prowadzenia działalności w zakresie badań i użytkowania przestrzeni kosmicznej łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, zgodnie z prawem międzynarodowym, łącznie z Kartą Narodów Zjednoczonych, w interesie utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz rozwoju współpracy i porozumienia między narodami (art. III Układu kosmicznego);
- 2) obowiązek nie wprowadzania na orbitę wokół Ziemi jakichkolwiek obiektów przenoszących broń jądrową lub jakiegokolwiek inne rodzaje broni masowego zniszczenia ani nie umieszczania tego rodzaju broni na ciałach niebieskich lub w przestrzeni kosmicznej w jakiegokolwiek inny sposób (art. IV zdanie pierwsze Układu kosmicznego);
- 3) obowiązek użytkowania Księżyca i innych ciał niebieskich wyłącznie w celach pokojowych (art. IV zdanie drugie Układu kosmicznego);
- 4) zakaz zakładania wojskowych baz, instalacji oraz fortyfikacji na ciałach niebieskich, dokonywania na nich prób z jakimikolwiek typami broni oraz przeprowadzania manewrów wojskowych (art. IV zdanie trzecie Układu kosmicznego);
- 5) obowiązek uznawania kosmonautów za wysłanników ludzkości w przestrzeni kosmicznej i udzielania im wszelkiej możliwej pomocy w razie wypadku, niebezpieczeństwa lub przymusowego lądowania na terytorium innego Państwa Strony Układu lub na morzu pełnym. Obowiązek odesłania kosmonautów, którzy dokonują takiego lądowania, bezpiecznie i bez zwłoki, do państwa, w którym zarejestrowany jest ich statek kosmiczny (art. V zdanie pierwsze Układu kosmicznego);
- 6) obowiązek informowania niezwłocznie innych Państw Stron Układu albo Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych o wszelkich odkrytych zjawiskach w przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, które mogą stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia kosmonautów;

³ Dz. U. z 1968 r., Nr 14, poz. 82.

7) do ponoszenia odpowiedzialności międzynarodowej za swoją działalność w przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, niezależnie od tego, czy jest ona prowadzona przez instytucje rządowe lub pozarządowe, osoby prawne (art. VI zdanie pierwsze Układu Kosmicznego);

8) zapewnienia zgodności działalności w przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, niezależnie od tego czy jest ona prowadzona przez instytucje rządowe lub pozarządowe, osoby prawne, z postanowieniami Układu kosmicznego (art. VI zdanie pierwsze Układu Kosmicznego);

9) upoważniania i stałego nadzoru nad działalnością pozarządowych osób prawnych w przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi (art. VI zdanie drugie Układu kosmicznego);

10) do ponoszenia odpowiedzialności za przestrzeganie Układu kosmicznego w odniesieniu do działalności w przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi prowadzonej przez organizację międzynarodową, której RP jest stroną, wspólnie z tą organizacją (art. VI zdanie trzecie Układu kosmicznego);

11) do ponoszenia międzynarodowej odpowiedzialności wobec innego Państwa strony Układu albo jego osób fizycznych lub prawnych za szkody wyrządzone przez obiekt lub jego część składową na Ziemi, w przestrzeni powietrznej lub w przestrzeni kosmicznej łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, w przypadku, gdy:

- a) wypuszcza albo powoduje wypuszczenie tego obiektu w przestrzeń kosmiczną, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, lub
- b) gdy z jej terytorium albo urządzenia obiekt ten zostaje wypuszczony (art. VII Układu kosmicznego);

12) przy badaniach i użytkowaniu przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, kierowania się zasadą współpracy i wzajemnej pomocy i prowadzenia wszelkiej działalności w przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, z należyтым uwzględnieniem uzasadnionych interesów wszystkich innych Państw Stron Układu (art. IX zdanie pierwsze Układu kosmicznego);

13) prowadzenia studiów i badań przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, w taki sposób, aby uniknąć ich szkodliwego zanieczyszczenia, jak również niekorzystnych zmian w środowisku ziemskim, wynikających z wprowadzenia substancji pozaziemskich, a w razie konieczności podejmowania właściwych kroków w tym celu (art. IX zdanie drugie Układu kosmicznego);

14) podejmowania odpowiednich konsultacji międzynarodowych przed przystąpieniem do działalności lub doświadczenia, zaplanowanego przez RP lub jej obywateli, w przypadku posiadania podstaw do przypuszczenia, że ta działalność lub doświadczenie w przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi, mogą stanowić potencjalne zakłócenie działalności innych Państw Stron Układu w zakresie pokojowych badań i użytkowania przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi (art. IX zdanie trzecie Układu kosmicznego);

15) rozpatrywania - na zasadzie równości próśby - innych Państw Stron Układu o udzielenie im możliwości obserwowania lotu obiektów kosmicznych wypuszczonych przez te państwa (art. XI Układu kosmicznego);

Do pełnego wykonania obowiązków wynikających z ww. Konwencji niezbędne jest ustanowienie systemu upoważniania i stałego nadzoru nad działalnością pozarządowych osób prawnych w przestrzeni kosmicznej, łącznie z Księżycem i innymi ciałami niebieskimi.

1.2. Konwencja o międzynarodowej odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez obiekty kosmiczne, sporządzona w Moskwie, Londynie i Waszyngtonie dnia 29 marca 1972 r.⁴ (dalej: „Konwencja o odpowiedzialności za szkody”), z której dla Rzeczypospolitej Polskiej wynikają w szczególności następujące zobowiązania:

1) bezwzględny obowiązek zapłacenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez obiekt kosmiczny na powierzchni Ziemi lub statkowi powietrznemu podczas lotu, o ile Rzeczpospolita Polska jest państwem wypuszczającym ten obiekt (art. II Konwencji o odpowiedzialności za szkody);

2) obowiązek ponoszenia odpowiedzialności, na zasadzie winy, za szkodę wyrządzoną przez obiekt kosmiczny, dla którego Rzeczpospolita Polska jest państwem

⁴ Dz. U. z 1973 r. Nr 27, poz. 154.

wypuszczającym, obiektowi kosmicznemu innego państwa wypuszczającego lub osobom/majątkowi na jego pokładzie, jeżeli szkoda wyrządzona została nie na powierzchni Ziemi (art. III Konwencji o odpowiedzialności za szkody);

3) obowiązek ponoszenia odpowiedzialności na zasadzie winy i solidarnie z innym państwem w przypadkach opisanych w art. IV Konwencji o odpowiedzialności za szkodę;

4) obowiązek ponoszenia odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez obiekt kosmiczny wypuszczony wspólnie z innym państwem/państwami, solidarnie z tym państwem/państwami;

5) uzgodnienia odszkodowania i zaspokojenie roszczeń w trybach opisanych w Konwencji, o ile jest państwem zobowiązanym do zapłacenia odszkodowania.

Wobec Rzeczypospolitej Polskiej nigdy nie zostało zgłoszone roszczenie w trybie przewidzianym ww. Konwencją. Stosowanie jej postanowień przez Rzeczpospolitą Polską nie jest uzależnione od wprowadzenia dodatkowych rozwiązań w krajowym porządku prawnym.

1.3. Konwencja o rejestracji obiektów wypuszczonych w przestrzeń kosmiczną, otwarta do podpisania w Nowym Jorku, 14 stycznia 1975 r.⁵ (dalej: „Konwencja o rejestracji obiektów kosmicznych”), z której dla Rzeczypospolitej Polskiej wynikają w szczególności następujące zobowiązania:

1) ustanowienie krajowego rejestru obiektów kosmicznych i dokonywanie doń wpisów obiektów kosmicznych wypuszczonych na orbitę okołozemską lub poza nią, dla których Rzeczpospolita Polska jest państwem wypuszczającym. Ustanowieniu rejestru towarzyszy obowiązek poinformowania o tym fakcie Sekretarza Generalnego ONZ (art. II ust. 1 Konwencji o rejestracji obiektów kosmicznych);

2) jeżeli dla danego obiektu kosmicznego Rzeczpospolita Polska jest jednym z kilku państw wypuszczających, ma obowiązek uzgodnienia z pozostałymi państwami wypuszczającymi, do krajowego rejestru którego z tych państw obiekt kosmiczny zostanie wpisany (art. II ust. 2 Konwencji o rejestracji obiektów kosmicznych);

⁵ Dz. U. z 1979 r. Nr 5, poz. 22..

3) przedstawiania Sekretarzowi Generalnemu ONZ określonych w Konwencji informacji o obiektach kosmicznych wpisanych do krajowego rejestru kosmicznego (art. IV i V Konwencji o rejestracji obiektów kosmicznych);

4) udzielania pomocy w identyfikacji obiektu kosmicznego na prośbę Państwa - Strony Konwencji lub prośbę przekazaną w jego imieniu za pośrednictwem Sekretarza Generalnego ONZ, któremu to Państwu, jego osobom fizycznym lub prawnym obiekt wyrządził szkodę, albo który jest niebezpieczny lub szkodliwy- o ile dane przekazywane na podstawie Konwencji nie pozwalają na identyfikację obiektu (art VI Konwencji o rejestracji obiektów kosmicznych).

Do pełnego wykonania obowiązków wynikających z ww. Konwencji niezbędne jest utworzenia krajowego rejestru obiektów kosmicznych i poinformowanie Sekretarza Generalnego ONZ o tym fakcie.

1.4. Umowa o ratowaniu kosmonautów, powrocie kosmonautów i zwrocie obiektów wypuszczonych w przestrzeń kosmiczną, sporządzona w Moskwie, Londynie i Waszyngtonie dnia 22 kwietnia 1968 r⁶. (dalej: Umowa o ratowaniu kosmonautów), z której dla Rzeczypospolitej Polskiej wynikają w szczególności następujące zobowiązania:

1) obowiązki informacyjne wobec wskazanych w Umowie podmiotów o fakcie, że załoga obiektu kosmicznego uległa wypadkowi lub znajduje się w niebezpieczeństwie lub dokonała przymusowego lub nie zamierzonego lądowania na terytorium podlegającym jej jurysdykcji albo w jakimkolwiek innym miejscu nie podlegającym jurysdykcji żadnego państwa bądź wodowała na morzu pełnym, jeżeli uzyskała lub ustaliła taką informację (art. 1 Umowy o ratowaniu kosmonautów);

2) obowiązek natychmiastowego podjęcia wszelkich możliwych kroków dla ratowania załogi i udzielenia jej wszelkiej niezbędnej pomocy w razie wypadku, niebezpieczeństwa, przymusowego lub niezamierzonego lądowania, a także dokonania obowiązków o charakterze informacyjnym, w okolicznościach opisanych w art. 2 Umowy o ratowaniu kosmonautów;

⁶ Dz. U. z 1969 r. Nr 15, poz. 110.

3) udzielenia pomocy w akcji poszukiwawczej i ratunkowej w przypadku uzyskania informacji lub ustalenia, że załoga statku kosmicznego wodowała na pełnym morzu lub wylądowała na jakimkolwiek innym miejscu nie podlegającym jurysdykcji żadnego państwa, a także udzielania informacji, na zasadach określonych w art. 3 Umowy o ratowaniu kosmonautów;

4) obowiązek bezpiecznego i szybkiego przekazania załogi statku kosmicznego przedstawicielom władzy wypuszczającej w okolicznościach opisanych w art. 4 Umowy o ratowaniu kosmonautów;

5) obowiązki informacyjne i inne o obiektach kosmicznych lub jego częściach składowych, które wróciły na Ziemię w miejscu znajdującym się na terytorium podlegającym jej jurysdykcji lub na morzu pełnym lub w jakimkolwiek innym miejscu nie podlegającym jurysdykcji żadnego państwa, zgodnie z art. 5 Umowy o ratowaniu kosmonautów.

Dotychczas nie zaistniały okoliczności, wymagające praktycznego zastosowania przez Rzeczpospolitą Polską postanowień ww Umowy. Stosowanie postanowień Umowy przez Rzeczpospolitą Polską nie jest uzależnione od wprowadzenia dodatkowych rozwiązań w krajowym porządku prawnym.

2) Jakie są główne wyzwania i przeszkody, które Polska napotyka w procesie realizacji zobowiązań nakładanych przez traktaty międzynarodowe, i jakie działania są podejmowane w celu ich pokonania?

Głównym wyzwaniem jest skuteczne opracowanie i przeprowadzenie procesu legislacyjnego, który pozwoli na wejście w życie ustawy o działalności kosmicznej. Zasadniczą przeszkodą jest nieadekwatny ilościowo zasób kadrowy do zakresu realizowanych zadań. Liczba zadań radykalnie wzrosła w związku z bezprecedensowym wzrostem regulacyjnej i operacyjnej aktywności Unii Europejskiej w obszarze działalności kosmicznej, a także pozytywnie rozwijającej się współpracy z Europejską Agencją Kosmiczną (ESA). Współpraca ta dostarcza zasadniczych instrumentów rozwoju polskiego sektora kosmicznego w postaci źródła finansowania projektów tych podmiotów. Niemniej jednak, minister właściwy do spraw gospodarki podjął dwukrotnie próbę wypracowania projektu ustawy o działalności kosmicznej. W obu przypadkach, procedury legislacyjne przerwane zostały z przyczyn formalnych, na skutek kolejnych wyborów parlamentarnych.

Ustanowienie 19 grudnia 2023 r. nowego wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów⁷ umożliwi wystąpienie z ponownym wnioskiem o wpis projektu ustawy do tego wykazu. Zgodnie z § 31 ust. 1 Regulaminu pracy Rady Ministrów skierowanie do uzgodnień, konsultacji publicznych lub opiniowania projektu dokumentu rządowego, który podlega wpisowi do właściwego wykazu prac legislacyjnego albo wykazu prac programowych Rady Ministrów, następuje dopiero po wpisaniu projektu do danego wykazu⁸. Planuje się wystąpienie ze stosownym wnioskiem na początku 2024 r.

3) W jaki sposób brak realizacji zobowiązań międzynarodowych wpływa na rozwój polskiego sektora kosmicznego i współpracę z innymi państwami, w tym z państwami członkowskimi UE i ESA?

Rzeczpospolita Polska, co do zasady, realizuje zobowiązania międzynarodowe nałożone traktatami opisanymi w pkt 1 niniejszego pisma. Dotychczas nie odnotowano negatywnego wpływu braku regulacji krajowych opisanego w pkt 1 i 2 na rozwój polskiego sektora kosmicznego i współpracę z innymi państwami, w tym z państwami członkowskimi UE i ESA. Co więcej, należy podkreślić, że projektowane regulacje, ze swej istoty, będą nakładały dodatkowe istotne obowiązki na podmioty sektora kosmicznego wykonujące działalność kosmiczną, w tym obowiązki o charakterze finansowym (np. obowiązek posiadania stosownego ubezpieczenia).

4) Jakie mogą być długoterminowe konsekwencje dla Polski związane z brakiem realizacji zobowiązań wynikających z prawa międzynarodowego, zarówno w kontekście międzynarodowym, jak i wewnętrznym rozwoju sektora kosmicznego?

W kontekście międzynarodowym, umowy międzynarodowe, wymienione w ramach odpowiedzi na pytanie zawarte w pkt 1 nie wskazują konkretnych sankcji za ewentualne naruszenie ich postanowień. W kontekście wewnętrznym, mając na uwadze planowane wyniesienia obiektów kosmicznych przez polskie podmioty sektora kosmicznego, niezbędne jest ustanowienie skutecznego systemu upoważniania i nadzoru nad działalnością kosmiczną, a także krajowego rejestru obiektów kosmicznych.

⁷ Pismo Sekretarz Rady Ministrów dr Joanny Knapieńskiej z dnia 22 grudnia 2023 r. znak DPPR.WPPR.062.1.44.2023.

⁸ Uchwała nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348).

5) W jaki sposób Polska wypełnia obowiązek informowania Sekretarza Generalnego ONZ o wypuszczanych obiektach kosmicznych

Notyfikacje przez Rzeczpospolitą Polską Sekretarzowi Generalnemu ONZ wyniesienia obiektów kosmicznych na orbitę okołozemską albo poza nią dokonywane są w następujący sposób: operator obiektu kosmicznego informuje o wyniesieniu obiektu ministra właściwego do spraw gospodarki, podając dane wynikające z Konwencji o rejestracji obiektów kosmicznych. Wniosek spełniający wymogi określone przez UNOOSA, MRiT przekazuje do Ministerstwa Spraw Zagranicznych z wnioskiem o dokonanie notyfikacji Sekretarzowi Generalnemu ONZ za pośrednictwem Stałego Przedstawicielstwa ONZ w Wiedniu.

Z wyrazami szacunku

Krzysztof Hetman

Minister Rozwoju i
Technologii

/ kwalifikowany podpis
elektroniczny /